

Цетиње, 31. јануара

Народна Скупштина завршила је плодни и корисни рад у овогодишњем своме сазиву са малом дисонанцијом. Посланици су се, с обзиром на њихове међусобне односе, разишли друкчије но што су се састали. Видан је доказ томе била пасивна опструкција неколицине чиновника посланика, која је вршена у невријеме и без јакога оправдања. Прве видније везе са том појавом већ је почео да објелодањује званични лист. И тако смо сада опет очевидци манифестовања указне политике, која се у нас никако не скида са дневног реда, откако је наша отаџбина добила уставни облик владавине. Овога пута та политика потекла је из огромне скупштинске већине, што је са парламентарнога гледишта, у овоме специјалноме случају, један разлог више за њено оправдање. Али, и ако се пошљедњи укази, као резултат неких веома штетних појава, заједно с указима, који су можда још на реду, имају сматрати као нешто, чиме се скупштинска већина задовољава, опет су, да се најблаже изразимо, веома непријатни не само за додирнуте појединце, већ и за саму земљу. Политика указа је незгодна политика. Без велике нужде никада јој не треба прибјежавати. Без велике и пријеке невоље, која је запријетила да постане какво опште народно зло, не треба тјерати до тле, да се укази употребе као средство за вођење боље унутрашње политике. Ми радо вјерујемо, да данашња влада и у случају, који је на реду, није губила из вида зле стране и немиле пошљедице указне политике. Ми можемо бити увјерени, да се влада није тако лако ријешила на тај корак, ма да је за ту цијелу стајала под жељом скупштинске већине, на коју се ослања у своме раду. Али је, по крај свега тога, тај корак тежак и немио, особито у Црној Гори. Што је у другој држави партиска подвојеност, заснована на разлици начела и сукобу класних интереса, то у нас носи обиљежје племенско и фамилијарно. Ово је код нас за дуго и дуго једини основ за подјелу мишљења, која једина омогућава опстанак уставне владавине. Водити на таквоме основу унутрашњу политику под уставним режимом, веома је тешко. Провући добру вољу, лијепе намјере и државне интересе кроз стотине Сцила и Харибда личних амбиција, фамилијарних интереса и међусобних суревњивости, што је све ближе срцу, него ли уму, мислимо да не би тако лако могао ни највјештији управљач. А указна политика, ма како у појединим случајевима била оправдана и корисна, има у нас да наилази управо на препоне такве врсте. Ако је са разлогом њоме

дирнут и погођен рђав појединац, увреду његовога личнога интереса лако може да пренесе на себе као увреду свога гласа његова породица, или свака друга, која је с њоме било у каквој вези.

Подземне интриге и махинације потрудиће се, да та увреда не остане на појединцу, већ да се прошири, и онда лично зло појединца путем демагогије и осталих допуштених и недопуштених средстава добија фирму некаквога великога, чак државнога и народнога, зла! Могле би се о томе нашем специјалитету писати читаве расправе; али, ми за то немамо времена, ни простора у листу. Довољно је, што смо истакли рђаве стране указне политике и штетност њене честе примјене нарочито у нас. Па кад је поред свега тога и овога пута прибегнуто истој, мора да су јој претходили крупни разлози, који служе за њено размијевање. Разлози су очевидни. И скупштински рад био је њихова позорница. Послије свега онога, што су неки, од којих се очекивало више мудрости и озбиљности у овим тешким приликама, учинили, могао се свако надати, да ће наступити оно, што је наступило, и ако за појединце непријатно, али за државу корисно.

„Економске накнаде“

Ископала нам је пред кућом гроб, па се измакла и с аршовом у руци чека кад ћемо се срушити да нас закопа.

Прилази љубазни Француз и с комплиментима какве само он умије да чини показује руком на јаму и вели нам — изволите, изволите!

Разрогаченим очима стајемо и питамо се: шта хоће ови људи од нас? А Францу с љубазним осмијком на лицу наставља комплименте и нуди нас једнако — изволите, изволите!

— Зар у гроб?

— Не, него у мир. Европа, знате, хоће мира, зато изволите сићи, а онај тамо имаће милости према вама и затрпаће вас. Ми смо, знате, добри пријатељи, а ја служим миру. Ја сам незаинтересован и подједнако сам пријатељ њему и вама.

— Хвала лијепо. Ако ли се мора мријети за мир, боље је мријети у рату. Смрт је смрт. У борби с њом можемо остати и живи, без борбе умријети значи свршити сасвим. Тако умиру само болесници, а ми нијесмо болесни. Живи смо и здрави смо, и јака је још мишица српска, јако је још срце наше.

— Али Аустро-Угарска је великодушна и даје вам накнаде на привредном пољу. Примите их. Она неће да чује за територијалне уступке, и онда мора доћи до рата, а Европа хоће мир.

— Па зар тај мир да откупимо ми слаби? Зар за љубав нашега мира да допустимо да нам се браћа одводе у ропство, а њиховим огњиштима да загосподари туђинац?

Ми немамо за тај ваш мир шта друго да жртвујемо осим своју егзистенцију. Зар то тражите од нас? То ли тражите ви хумани и цивилизовани народи, који пробисте ваз-

дух над нама хвалом о вашој правди, слободи и благородности?

Аустро-Угарска је држава силна. Ако се мир мора откупљивати, зар није правичније и мудрије да га откупи онај, ком се неће ни познати да је што жртвовао? Између нашега опстанка и ових жртава зар је хуманим и племенитим народима тешко бити правичан и изабрати ону жртву, која за собом не вуче свршетак егзистенције?

Знамо шта ћете нам на ово рећи. Рећи ћете, да ћемо ми и после признате анексије живјети, и да наша егзистенција није угрожена.

Није, али само за прво вријеме. Јесте, кад се Аустро-Угарска у Босни и Херцеговини учврсти и постане балканска држава. Она хоће и Стару Србију и Маћедонију до Солуна, и онда нам је крај. То ће бити још добро ако нас пошљедње поједе, али сви су изгледи да ће нас обзинути много прије. Не вјерујете ли? Ми вјерујемо. Сад послије овога што смо видјели с Босном и Херцеговином ми вјерујемо све. Стеку се прилике да нас нико неће хтјети, а можда ни моћи одбрани, као што сад нико неће или не може да одбрани Босну и Херцеговину. Зато вјерујемо у све. Вјерујемо у своју неминовну смрт ако допустимо да Босна и Херцеговина остану у аустро-угарским рукама. И кад се већ мора мријети, онда ћемо се ухватити у коштац са смрћу, да ако воскреснет Бог и расточатсја врази јего!

Тако ће бити, и мора бити. И би ће не за то што смо објесни и хоћемо силом крви, него што је европски лупеж, који је на пријепад захватио Босну и Херцеговину, створио такве прилике да тога мора бити. Другога пута немамо. Не можемо ни лијево, ни десно, ни назад. Ако ћете мира, кажите отимачу нека нам се уклони с пута, иначе ћемо пут сами крчити. Он има куд, ми немамо.

Што се привредних накнада тиче, оне ако су довољне за нас, морају довољне бити и за Аустро-Угарску. Нека изиђе из Босне и Херцеговине и ми ћемо јој дати двапут више. Ако ли је то за њу мало, зашто би за нас довољно било? Она никаква права нема на Босну и Херцеговину, а ми га имамо. Наше је право и национално и историјско. Сила није право, а она је једина на коју се Аустро-Угарска у овоме спору наслања. Сила је сила, и ако ће само она да пресуђује, оставите нас да силу силом сузбијамо, па ћемо видјети шта ће бити до пошљетка и како ће пресуда гласити. Донде не смије бити говора о накнадама, јер ми своје право не продајемо, а Аустро-Угарској не припадају, јер нема никаква права — апсолутно никаква.

Благо рећи безобзирност је прве врсте нудити нам економске бенефиције за Босну и Херцеговину. Осуђени на смрт, која ће бити неминовна ако Аустро-Угарска постане дефинитивно балканска држава, ове накнаде неће бити ништа друго до комад хљеба бијелога, који се даје осуђенику прије но што га поведу на губилиште.

Има ли човјека на свијету толико малоумна, који би макар и за часак повјеровао, е ћемо ми на то пристати? Ни криви ни дужни бити

осуђени на смрт, драговољно и мирно чекати на извршење пресуде, а донде бити на бијеломе хљебу, који ће нам великодушно дати пљачкашка Аустро-Угарска у виду економских накнада, на то може пристати само народ који је памет изгубио.

Не, не, на то ми пристати нећемо и не можемо. Нека нам зато нико не прилази с економским накнадама, које нам се опет нуде из Беча, а преко Француске. Ми смо једанпут о тим накнадама говорили и рекли — никад! Ми сад опет говоримо и опет велимо — никад! Захвални смо племенитим Французима на њиховој љубазности, али у гроб не ћемо ни онда, кад нас нуде најкокетнијим комплиментима.

То је наш одговор бечкој и пештанској штампи, која се позива на француско посредовање, приписујући Француској акцију у смислу аустро-угарских економских накнада.

Нов боз-бојаџилук

Запели баш из петиних жила да усреће народ Босне и Херцеговине — они у Бечу и Пешти. Много им је присасо за срце, па легли на посао да смудрују земаљски статут, устав, шта ли, по ком ће се народ од још „сам“ управљати. Наравно под Аргусовим очима Беча и Пеште. То што су смудровали послали су у Сарајево, и како смо у прошлости броју јавили, босанска је влада позвала у прошли понедјељак анкету од двадесет и четири лица с разних крајева, да о том земаљском статуту вијећају. Ту су девет Србина, девет Муслимана, пет католика и један Чивутин. Што буду доконали, послаће се у Беч на оцјену и потврду, а послеће ће се рећи, да је то народ захтијевао.

Нова прашина у очи Европи и свима који се за судбину народа Босне и Херцеговине интересују.

Као што је депутације, које су ушле у Беч да „благодаре“ цару на изреченој анексији, бирала власт, и као што су те, влашћу послате, депутације говориле у име народа, а без народа и његовога овлашћења, тако и сад ова влашћу назначена анкета говориће у име народа, и ако народ о томе ни абера нема.

Зна се кад и како народ говори. Ако ће се нешто у његово име радити, онда му се оставља да се на зборовима посавјетује, да донесе резолуције и према томе да изабере своје заступнике, који ће у име његово говорити и радити, а у духу донесених резолуција.

У овој прилици од свега тога нема ни спомена. У опште Аустро-Угарска не пита народ ни код своје куће, те ће овдје. Она све сама удешава и послеће каже, тако је народ хтио.

Кад власт бира, зна кога бира и зове. Бира обично људе послушне, своје агенте и присталице, а даље људе плашљиве, мирољубиве и послушнике, тако, да у ствари увијек остане како је она хтјела.

Спремљени земаљски статут је удешен тако, да народна маса и на даље остане пуко бесправно робље. Господариће власти преко дошљака и католичке мањине. У земљи ће доћи до ријечи и уплива само они, коју буду продали душу ђаволу и приклонили главу пред анексијом и пред онима који ће је практично као власт на дјелу изводити. Сви остали биће сузбијени.

План је демонски. У земаљски сабор неће улазити избраници народне већине, него заступници staleжа по имању и вјероисповијести. По принципу већине католици и дошљаци не би добили ни једнога посланика, и сабор би био састављен из самих избраника Срба православне и мухамеданске вјере. Да би се то избјегло конструисао се некакав егзотичан земаљски статут по коме ће се посланици бирати по вјероисповијести бирача, тако, да и мањина буде заступљена.

То још не би било никакво велико зло, кад би све остало било поштено, Али не.

Учињено је све, да већина уђе у што мањем броју, па ако је могуће и да савиш ишчезне.

Ту се постарала Мађарска Аграрна Банка. Она се установљава у циљу да откупи кметове од њихових ага и бегова, велелосједника. Статути те банке такви су, да сељак постаје сини роб њен. Десет година од примљеног зајма не смије ништа отплаћивати. Врати ли новац, има да надоплати три по сто. Камата се не одређује унапријед, него последице кад се бајаги види како ће земља рађати, а то значи предати сељака на милост и немилост Банки. Сва позајмљена сума не издаје му се, него му се задрже као залог двије прве полугодишње отплате с интересом, какав Банка хоће. Најзад Банка може продајти земљу, кућу и кућиште без суда, а извршни органи имају да изврше продају чим Банка то од њих затражи.

То се зове просто кидати живо месо с леђа сиротога босанског и херцеговачког сељака. Банка има на тај начин осам стотина хиљада српских сељака и бирача потпуно у својим рукама, а преко ње и власт. Јер Мађари и Нијемци, Пешти и Беч, органи су. Беч је задржао политичку превласт, Пешти се дала економска. Али одијелили се нијесу, они се допуњују. Банка постаје политичко оруђе у рукама Беча.

Тако ако сељак неће да гласа како власт нареди, ето му добоша пред кућу, или већа камата на позајмљени новац. И он шта ће и куда ће него ће гласати онако, како власт буде хтјела. А власти ће хтјети да не буде изабран народни човек, него њена прилипителца.

Тако ће изиграна бити већина православног и мухамедовог вјере, и у Сабору ће господарити дошљаци, Чивути и каголици. Одозго ће стражарити Штадлер и влада, а над овима Беч.

Ето то се спрема народу Босне и Херцеговине. Да то не изгледа да је наметнуто, позвана је анкета, и ова ће имати у име народа да прими паклени план, који је смишљен у Бечу и Пешти.

Ропство под бичем куд и камо је боље, него ропство под овако лупешки скројеним „земаљским статутом.“ Аустрија ће да лиши права и слободу политички, Мађари економски.

„Икдаме,“ „Икдаме,“ ти мудри турски листу, што рече Муслиманима Босне и Херцеговине, да им је боље да приклоне главу под „цивилизовану управу аустроугарску“ по под управу србијанску и црногорску, види какву цивилизовану управу твојима спрема Аустро-Угарска! Зар не видиш овај ђоз-бојаџилук!

Гласови поводом анексије

„Ми хоћемо мира“

Тако трубе из Беча и износе то као врлину. Ми хоћемо мира, веле, али они „тамо доле“ не мирују већ хоће рата. Хоће да запале Европу, а она ништа није крива. Ми још мање. Ми ни у кога не дирамо.

Ми не знамо што господи у Бечу и Пешти држе о памети својих читалаца, али свакојак имају најбоље мишљење. Јер упредобити се као сушти ђивот мира божјег, па кривицу за нарушење мира приписивати опљачканоме и поро-

бљеном, који вапије за правду и слободу своје браће, то се може чинити само пред свијетом, чија памет није нормалне развијености.

Па и ми хоћемо мира. Нека отимач дигне руке од Босне и Херцеговине, и мир је обезбјеђен. Нека не роби и не пљачка, и нико мир неће нарушити. Ми најмање. Али довести нам браћу у ропство, а његове земље присвојити по праву јачега, па последице проповиједати мир и бацати анатему на онога који трчи за доповом да га ухвати, то не кабулимо. Нико паметан то неће усвојити. Тако би се могао извући испод казне сваки разбојник. Пошто је извршио злочин могао би проповиједати мир и тражити казну за оне, који га криве и траже да буде закон и правда.

Не може мира бити тамо гдје се отима. Услов за мир је слобода и правичност, а то у овоме случају није. Може аустро-угарска штампа вапити за миром колико хоће и може до миле воље бацати кривицу на нас ако мира не буде, ми се на то нећемо освртати. У опште једанпут за свагда: од бечких софизама нећемо се дати сузбити, нити од пријетње уплашити. Мира ће бити онда само кад буде правда.

Значајно питање

Бивша француски министар спољних послова Флуран написао је чланак у једном париском листу у ком је изнио, да је садашњи министар спољних послова Пишон, прије него је одобрио котирање пошљедњег великог руског зајма на париској берзи, ставио руском министру спољних послова услов, да одустане од српских захтјева у погледу Босне и Херцеговине, нашта је г. Извољски пристао.

Посланик старијих радикала у Скупштини у Краљевини г. А. Станојевић упутио је због тога питање на министра спољних послова и тражио је обавијештење по тој ствари. Министар није био у сједници и питање ће му доставити председник Скупштине.

Оставка војног министра Живковића

Биљежимо жалосну вијест да је г. М. Живковић, енергични министар војни братске нам Србије, поднио оставку што му не одобравају кредит за војску у 33 и по милиона динара. Да није ту какав цинцарин већи Србин од њега — како је то сад већ у моди у Београду?

Одступили

Хилми паша и Тефик паша, министар спољних послова у Цариграду, одступили су.

И то је разлог!

Издавач њемачког журнала Preussische Jahrbücker, професор Ханс Делбрин, сматрао је за потребно да и он што проговори о српским захтјевима. И како је проговорио! Тај учени професор и новинар признаје да су српски захтјеви праведни, али налази да живот српски није никоме потребан. Свјетска култура, како налази он, апсолутно неће изгубити ако оба „државна комада“ (Црна Гора и Србија) буду лишени моћи да воде самосталну политику!

По овим назорима значило би, да треба све сатрти са бијелог свијета што није потребно њему и његовима, а кад би

се збиља руководило његовим назорима онда на првом мјесту његове отаџбине не би било, јер њемачка није увијек била ово што је сада. Није било далеко вријеме када је, распарчана, била гора него икоја држава, па је, уједињењем, дошла до тога, да културни свијет води рачуна о њој.

Биће затворени.

Прије кратког времена деветорица Срба у Дубровнику били су оптужени, да су клицали краљу Петру, те су осуђени од 3—14 дана, ма да их је мјесни суд ослободио. Сада је дошло наређење, да се затворе како би осуду издржали! Тако је то кад су Срби!

И мртац им смета.

Ту неки дан умро је у Дубровнику Војо Милинковић, агроном из Даља, те су му мртво тијело упутили преко Босне, али је у Сарајеву задржано и тек пошто су приглед извршили дозволили су да се пренесе у Даљ, у Сријем.

Споразум у питању

Министарски савјет у Цариграду одбио је неке и неке тачке у протоколу који се између Аустро-Угарске и Турске гради, а које су тачке унели у споразум они из Беча.

Како се види, с тим не иде тако лако и ако је бечка штампа промукла доказујући, да је споразум свршена ствар, а учињене измјене незнатне. Сад се види да измјене нијесу незнатне, а што су их унапријед написали као багатела било је за то, да их са што мање опасности прокријумчаре.

Вараличка посла!

Српство

Представка саборског одбора. Ових дана ићи ће изасланство српског црквеног саборског одбора из Ср. Карловца у Будим Пешту да преда и препоручи министру председнику представку саборског одбора, која је управљена краљу а тиче се оптуженице због „велеиздаје“ у којој је нападнута српска црква, српски народ и аутономија. У изасланство ће бити патријарх Л. Богдановић, др. Крстојевић, прота Божо Поповић, и др. Мишо Мушички.

Расправа „велеиздајницима“. Као што су сви изгледали, неће доћи до аболуције него ће се оптуженим Србима због велеиздаје судити. Како се мисли, расправа ће бити у Загребу у половини фебруара.

Српска народна скупштина у Скопљу. Прекосутра, на Срећење, састаје се српска народна скупштина у царскоме граду Скопљу, прва послје Косова. На тој Скупштини има да се устав претресе и усвоји, по том ће се српски народ у отоманској царевини организирати као политички фактор у новоме животу препорођене царевине. Као што се види, што се политичких слободи тиче, Турска је данас напреднија и толерантнија од жандарске Аустро-Угарске, која је пронијела свијет својом тиранијом над народима, који неприпадају Нијемцима и Маџарима. Како смо чули, неки се одавде спремају да телеграфски поздраве скупштину у Скопљу.

Словенство

Језично питање у Далмацији. Како из Задра јављају, језично питање у Далмацији коначно је ријешено. Влада је издала наредбу, којом се у Далмацији уводи српско-хрватски језик као службени. Талијански језик сматра се као саобраћајни језик. Тако је послје четрдесет година борбе ријешено и то питање.

Нова хрватска странка. У Босни је поникла нова хрватска странка, којом се иде на то, да се Босна усрећи са што више Хрвата. Овој новој странци је задатак, да ради на стварању велике хрватске, разумије се под скинтротом хабзбуршке династије. Ово је једна нова хрватска утопистичка идеја, с којом се иде на то да се Босна и Херцеговина похрвате.

Машина за опструкцију. Један чешки бравар пронашао је машину, којом се чешки посланици служе ради опструкције. Помоћу те машине они су цео парламент растјерали уком и дреком.

Будимо спремни, куца час!

На Србе у Америци упућен је овај патриотски позив:

Звијезда црне судбе трепти над Аустријом, а језовита рука времена на зидове дома хабзбуршког исписује слова кобног свршатака.

Сви знаци предсказују страховиту буру која ће већ једном труло царство злочинстава и пријесто нитковлука и покварености претворити у прах, а развијати га на све стране да мјесто њега изникне нови поредак основан на праву и правди, које је до сад безбожно вјековима хуљено, док није чаша грјехова дочекала грозно прекипљење.

Биће покољ, биће крвопролиће, биће ужас и смрт на свим ширинама. Али нека, нек све то буде, по сваку се цијену не мора живјети! Нек се пакао на земљи отвара, али нек чељуст његова ждере оне који нијесу вјеровали да има другог раја него свој пријесто и господство дизати над сузама и крвљу мученичких народа, над лупешким отимањем народних права, а држали се богомрским безакоњем и варварским насиљем.

Будимо спремни! Нек се ни један не затекне, а да бар с једним крвником не учини онако како ће се памтити и причати кроз будућност да се више ничији траг не усуди ни над најдаљим нашим нараштајем, да извршује што су до сад извршили хабзбурговци и њихови јаничари. Ми немамо ништа изгубити осим своје окове; зар ћемо их пожалити кад хабзбурговци и хабзбуршке слуге у безумљу своје не желе царство и господство, чим су нас доведе догнали.

Будимо спремни, нек се ни један не-сретник ни један одрод не нађе, који ће не само понизан бити пред тиранском силом, него који ће задрхтати од ње; прво ће бити кукавицама а послје крвницима.

Будимо спремни, дићи ће се олтар права на камен крвави!

Нек пропоје пјесма од ужаса, Нека буде што бити не може. — Нек' ад прождре, покоси сатана, На гробу ће изнићи цвијеће За далеко неко покољење!

ПОДЛИСТАК

ОГЛЕДАЛО

(Јапанска приповијетка.)

Док још није европска култура продрала к нама, много што шта није било познато, па између осталог нијесмо ни за огледало знали; те ако би младе цуре хтјеле дознати са каквим их је чарима мати природа обдарила, да се мушкима допаду, над бистрим потоком или ријеком су се огледале и мо-раше се тој сликом, блаједим одблијеском воде задовољити.

У то пријеме у једном мјесту неки Јапанац на путу нађе мало ручно огледало, које је по свој прилици какав путник изгубио. Ти-ти-сум извади такву ствар није видно и чудећи се обртно је и онако и онамо, а кад у једном тренутку у стакло погледа — зацпања се од упрепашења, видећи црно лице у њему, које тако исто чудно на њега гледаше.

Пошто још дуго загледаше, затресе главом и избаци.

„То је зацпањено слика покојног ми оца! Али од куд на улину дође?“

Лупајући главу о томе — нађени предмет пажљиво умота у мараму, понесе кући и сакрива га у један стари сандучић. Својој младој жени Ли-ли-би не рече ништа, јер су жене љубопитљиве, а и лако се изговоре, а

ни зашто на свијету не би трпио, да му слика очеве предметом женског разговора буде.

О тог је доба добри Титисум врло узур-јан бивао — дневно је повише пута посао пренидао и кући одлазио, као крадљиван се прикрадујући сандучићу гдје је бојаљиво погледао на своје благо.

По жене нијесу само радознале него и оштроумне и сумњалице. Није чудо дакле, да необично држање Ти-ти-сумово упаде у очи жени му, и запита га без икаква устезања шта је узрок, да толико пута свој посао пренида.

И у први мах му повјерава, да стога пренида свој посао и кући долази, да се њене љепоте што чешће нагледа — и ма да јој је веома то ласкало, ипак је почела сумњати, да је то прави узрок честом његову долажењу кући. Поче пажљиво мотрити и трагати за њим и зачета у брзо увиди, да јој муж сваки пут кад кући дође у побочну собу улази и код старог сандучића нешто шушка. Њена радозналост се увећала, с тога прву прилику уграбивши — јурне у стражњу собу — туривши руку у сандучић нађе огледало. Као и муж јој, и она га је обртно и са свију страна загледала у непознати јој предмет, мислећи шта је то. У томе јој паде поглед на стакло и тада јасно цикнувши покрие, јер је видјела лик неке страпе жене.

Сад јој било јасно зашто се Ти-ти-сум тајно прикрадао том предмету.

Пазевијерио је! Другу воли. О како је преварена! И како му је у вјерност вјеровала. Држала га је за најбољег, за најпаметнијег човјека. Жалостиво и љутито сједе на земљу и поново погледа у своју сандучицу са жарком љубомором. — Како страховито и каквом мржњом је гледају те црне очи. Непојмљиво, да је питоми Ти-ти-сум такво гадно, тако срдњом нагрђено лице завољети могао.

У тим мислима потпуно је заборавила ручак зготовити, а муж, вративши се кући, чуло се да му мила мала женица са љупким поздравом на суверет не вјазлази. Послје подужег тражења нађе је у стражњој соби на земљи сједећи са његовим благом у руци.

„Дакле тако, вараш ме“ повиче срдито жена на мужа.

„Вараш ме, а ни година нема како смо се узели.“

„Шта хоћештижедакажеш?“ запита Ти-ти-сум сав упрепашења на такав срдит поздрав жени.

„Шта хоћу? Од кад мужевн слаке гућих жена у кући својој скривају? На, ево ти, више пећу да видим ове одвратне жене слику, коју боде волимш него своју жену, и затим се запалаче.“

„Ли-ли-би срце моје, љубави моја, очи моје — не знам чему говориш!“ повиче у очајању Ти-ти-сум, јер га сузе жепине дпрнуше.

„Ти неваљалче,“ јецала је Ли-ли-би. — „Другу вољеш а хиљаду пута је ружнија него ја. Гдје је вјерност, на коју си ми се

заклео? Све је само лаж била!“

„Али Ли-ли-би сунце моје, како можеш тако да што да говориш? Гадни само, та то је слика самог покојног оца. На сокаку сам је нашао и с тога сам је у сандучић метнуо да се не изгуби.“

„Да, да?“ повиче Ли-ли-би, а из очију јој спјеваху варнице. „Зар ме за таку глупу држш, да не знам разликовати мушку слику од женске.“

На то је грозно плазнуо Ти-ти-сум и свађа се између њих у највећој мјери разбујати. Опуда пролазећи један свештеник чувши вику и свађу уђе унутра.

„О дјецо“, рече поштовани муж, „како се можете тако заборавити и тако свађати?“

„То има узрока!“ одговори Ти-ти-сум. „Жена ми је полудила и тврди, што није истина!“

„Али истина је,“ цикала је женица. „Муж ми је тајно држао слику туђе жене у сандучету.“

„Кунем се да је слика мог покојног оца“ — викао је Ти-ти-сум.

„Покажите ми слику!“ рече свештеник. Ли-ли-би му даде а свештеник озбиљним лицем погледа у огледало.

„Дјецо!“ рече свечаним гласом — „не свађајте се, јер ни једно нежате право! То је слика једног светог свештеника. Одијећу је собом и оставићу је међу остале прквеле драгоцјености.“ И затим се удаљи, однесавши огледало — које мало не поруши срећу љубљеног пара Ли-ли-бије и Ти-ти-сума.

Дневне новости

Господарево здравље. Његово Краљ. Височанство Књаз Господар пошљедних дана опет се осјећа слабо. Ушљед тога на Ријеци се налази дворски лекар г. д-р Перацић, који води пажњу над његом Њ. Кр. В. Господара. Према пошљедним вијестима слабост Господарева не задаје брига, и компликације су искључене.

Дошли на Ријеку. Њихова Кр. Височанства Престолонашљедник Књаз Данило и Престолонашљедниковица Књагинја Милица дошли су са Тополице на Ријеку, да краће вријеме проведу код својих узвишених родитеља.

Министарске вијести. Г. Ј. Пламаца, министар просвјете, и г. Душан Вукотић, министар финансија, отпутовали су јутрос на Ријеку, откуд се вечерас враћају на Цетиње.

Поука за мале државе. Прије неки дан изашао је у веома угледном францускоме листу, парискоме Temps-у, чланак о балканској кризи и сукобу српскога народа с Аустро-Угарском због анексије Босне и Херцеговине. Чланак је озбиљан и поучан. У њему се препоручује свијема првим људима у братској нам Србији и у народу српскоме уопште, да буду сложни не само данас, већ и увијек, јер ће само тада Европа моћи чути њихов глас и дознати њихове жеље. Тај угледни *републикански* лист вели у поменутоме чланку, да мале земље и државе у унутрашњој својој политици не смију имати много гласова, пошто би на тај начин могао да буде надвикан глас њихове спољашње политике и војне акције. Будите сложни ви Срби — довикује париски Temps — јер је Европа у стању да саслуша у исто вријеме само један ваш глас, а не неколико гласова, који кључају из ваше унутрашње политике!

Из ових је ријечи лако закључити, шта хоће тај лист. Лако је прозрети, шта Србима и српскијем државама препоручује поменути велики и угледни орган *републиканске* владе. Рецепт, који нам прописује чак и један републиканац, у чију се љубав према слободи не може сумњати, свакако није мио демагозима и лажним демократима српскога народа, који су својим разорљивим радом општу српску снагу учинили мањом, но што би данас у противном могла и требала да буде.

И ми, у Црној Гори, и ако чланак реченога парискога листа није непосредно упућен на нашу адресу, треба да имамо на уму његове поуке и савјете.

Братске заблуде. Жао нам је, што смо изазвани да укажемо прстом на извјесне гласове, који се послије анексије Босне и Херцеговине ту и тамо чују у руској јавности. Док нијесу били учестали и док су били ограничени само на глас једнога Меншикова, мислили смо, да их није потребно узимати у обзир. Али, како од некога времена бивају све чешћи, не можемо а да о њима, ради исправке, не рекнемо бар двије три ријечи. — У некијем руским листовима јављају се гласови и мишљења појединих приватних лица и јавних радника о анексији и о словенском и српском питању, које је у вези са тим чиним. Та се мишљења, исказана преко органа јавности, састоје, у главном, у ономе: Словенство ништа није изгубило анексијом Босне и Херцеговине. Србија и Црна Гора такође нијесу ништа изгубиле, јер је судбина тих покрајина била ријешена онога дана, кад

је, по одобрењу Европе, у њих ушла аустриска војска да их послиједне. Аустрија, повећана Босном и Херцеговином, добија још јаче и видније обиљежје словенске(!) државе. Словени под Аустријом долазе свакога дана све више до моћи. Под аустриским скиптром Словени су најкултурнији(!) Њихова је култура већа, него ли Словена, који нијесу под њом. Словени Русије не могу још ни сањати о таквој култури. — Ову је пошљедњу мисао у једноме интервјуу изрекао сам Куропаткин! — Русија нема разлога, да се због анексије Босне и Херцеговине, за љубав Србије и Црне Горе, завађа с Аустријом, која, повећана Босном, чини један корак ближе ка преобраћају у словенско царство. И. т. д.

Веле, да су то идеје неославизма (новога Словенства) за разлику од идеја старог Словенства, које је хтјело велику, моћну Русију, око које ће се сви Словени скупљати као дјеца око своје мајке. Чудновате мисли. То су праве заблуде. Кад би их усвојили и они, који управљају великим словенским царством, у што никада нећемо вјеровати, јер за то немамо разлога, онда би Русија изгубила у Словенству своју улогу и историску мисију. Ако би се допустило да се Словени могу уједињавати под Аустријом, за љубав неке лажне културе, њемачкога поријекла, тад би Русија постала изливина и наде потлачених Словена и малих словенских држава у њу изгубиле би своје оправдање. Два велика словенска царства не могу стајати једно поред другог. Само Русија има право да буде једина велика словенска империја и из тога права потиче њена дужност, да не допушта да њена неослобођена и слободна мања словенска браћа постану плијен туђинске и несловенске Аустрије, која се тобоже мисли учинити словенским царством.

Радујемо се, што такве чудновате и несловенске мисли не налазе одобрења код руске јавности и великих руских листова. Они им дају мјеста као куриозитету, али их не прихватају. Па ипак на њима се вриједно зауставити и осудити их, јер Словени уопште радо примају нешто ново разорљиво, те ми због тога разлога и написасмо ових неколико редака.

Чишћење путова. Откако је уведен аутомобилски саобраћај, чишћење наших путова зими мораће бити брже и правилније. Ту се неће смјети трпјети оклијевање, нити ће се моћи жалити жртве, јер је уредан саобраћај један од главних атрибута модерне државе. Да би се наши путови одржали у доброме стању и љети, и да би за аутомобилски саобраћај били увијек способни и погодни, биће потребно да се набави и једна велика машина за утапкавање шљунка и уравњавање путова. Ма колико новаца стала таква машина, издаци за њу биће мањи, но издаци, који се сада, без ње, за исту сврху чине сваке године. Она ће поменути посао вршити брже, боље и јефтиније. Зато би надлежни добро учинили, кад би одмах поручили такву машину, коју имају све државе и велике вароши, како би, чим граде прољеће, почела вршити намијењену јој дужност.

Афера цетињских жандарма. Добијамо ове редове:

Није добро извјештено уредништво Цетињског Вјесника поводом афере цетињских жандарма и њиховог напада на стан г. Сава Вуле-тића, те је донијело онакву notiцу у својим осмом броју, па у интересу јавног мишљења потписани и демантује такву вијест — Напро-

тив оног истог дана, кад је Обла-сна Управа предала оптужене жандарме суду, суд је наредио одмах истражни затвор над оптуженијема и све ишљедне списе предао г. Тому Милошевићу, вр. дуж. секретара Обласног Суда, којег је у исто вријеме и одредио као и ишљедног судију по овој афери, и кад буде готов г. Милошевић са ишљедним материјалом, одмах ће Обласни Суд одредити јавну расправу. За Предсједника Суда М. Р. Марковић.

Исправка. У 8. броју „Цет. Вјесника“ од 0. год., а у биљешци „Зећани код Господара“ у главном се вели да су „најугледнији представници бирача зетског посланика“ долазили на Ријеку „да и пред Највишим Мјестом даду израза свом незадовољству због држања и рада њиховог представника у овогодишњем редовном сазиву Народ-ног Представништва“ те и да су „показивали велике знаке огорче-ња“ — па како сам ја тај народни посланик на којег се овиме циља, са избегавањем мог имена из врло појмљивих разлога, хоћу да се користим чл. 11. закона о штампи те да горње исправим овиме што шљедује.

Не само да они, који су реченим послем долазили на Ријеку, нијесу најугледнији представници мојих око 1300 бирача, но они у ствари и нијесу моји бирачи! То је био један поп, који негдашњи против-кандидат са своја два брата и са још десет некадањих својих бирача, а мојих личних непријатеља — свега, дакле, њих 13!!!... То је квалитет те компаније, а о квалитету нећу сад говорити, само ћу рећи толико, да извјештач „Цет. Вјесника“ вријеђа Зећане, кад износи да су речени уопште у овом послу били њихови представници, а тиме већа је та увреда кад се тим самозваним депутатима даје атрибут „најугледнији“. Они, дакле, и нијесу представљали никога до сами себе, а најмање их је на овај корак могло принудити што друго, до њихово лично нерасположење према мени и њихови лични рачуни помијешани с рачунима још неких са стране одакле првијем вјетар пуше, — пошто мој рад у Скупштини строго одговара Уставу и специјалним законима, те према томе и користима народним и Владаревим, о чему ће се свако најбоље увјерити из мојих скупштинских говора, који излазе штампани по стенографским билешкама.

Да су речени на Ријеци хтјели фалсифицирати љубав мојих бирача и њихово свагдашње одушевљење према мени, (бирају ме већ три пут — свагда од кад је Устав у Црној Гори), у некакво тобожње огорчење, види се и потеме, што су Зећани листом пошли били пут Цетиња, кад су чули, да сам се у познатој прилици — будући нападнут у кући ноћу од цетињске жандармерије — морао оружјем бранити. Послије пак кад су се у супрот баратању појединаца још боље увјерили да овом нападу није са моје стране ништа друго претходило до моје коректно, законито и смјело држање у Скупштини, Зећани су се телеграфски обраћали и Њ. Краљ. Височан. Књазу Господару, тражећи Његову интервенцију противу смутљиваца.

Ни на Ријеци пред Највишим Мјестом није било са фалсим представницима мојих бирача онако како „Цетињски Вјесник“ доноси — свакако будући рђаво обавијештен. *Њих је свега три од 13* могло тамо приступити и тој тројици је тад о мени речено нешто слично оном, што је говорено већем броју Зећана на Крушевцу у мају 1907. г.

Мој јавни рад уопште као и за Зету и у име Зећана — који се са мном поносе, а још више ја с њима — биће и у будуће онакав какав је до сад био, а тијем ћу свакад најбоље постићети сваког који против мене посредно или непосредно ради!

Цетиње, 29. јануара 1909. год.

Сава П. Вулетић.

Подносена тужба. Како смо са-знали, министарство унутр. дјела поднијело је данас тужбу противу директора Велике Гимназије г. Мир-ка Мијушковића са друштвом, за нанесену клевету Књажевској Влади путем једнога телеграма, упућенога Његовом Кр. Височанству Господару на Ријеку поводом афере цетињских жандарма.

Представа у Зетском Дому. Сјутра, у недељу, у вече биће представе у Зетском Дому, коју приређују чланови Пјевачког Друштва. Даје се „Хаџи Лоја“ фрагмент из трагедије српског народа. Комад је овај написао Бранислав Нушић нарочито за садање прилике, те ову представу топло препоручујемо пажњи наше публике.

Просвјета

Нове одредбе за средње школе. Одјељење кр. земаљске владе за богоштовље и наставу у Загребу издало је наредбу, у којој су садржине ове одредбе о испитивању и калсифицирању у средњим школама у Хрватској и Славонији (гимназијама и реалним гимназијама), које су већ ступиле у живот почетком ове школске године. Та је наредба пропраћена у „Службеном Гласнику“, те гласи:

1. Питање за квалификацију ваља што више ограничити и замјенити, колико је год само могуће, просуђивањем знања ученичкога при заједничком послу учитеља и ученика.

2. Начин испитивања треба различито одредити према особинама појединих предмета и према различитој старости и зрелости ученика.

3. У разредима гдје има много ученика, може се договорено с управитељем из оних предмета, гдје нијесу прописане писмене радње, задати једном у полугодишту писмена испитна радна у опсегу усменог испита. Такву ће писмену радњу учитељ исправити и оцијењену вратити ученику. Оцена писмене радње једнаке је вриједности као и усмени одговор.

4. Писмене радње није допуштено ни у ком догађају више оцијенити од усмених одговора.

5. Недеље и празници имаду служити младежи за одмор, па се то не смију употребити за велике писмене радње и овећа понављања.

6. Сједнице за оцијењивање ученика имаду се држати само три пута у сваком полугодишту. За те сједнице треба за сваки предмет установити једну оцијену и то посве одређену. Ове се оцијене имају најкасније дан прије сједнице унијети у каталоге, који ће имати особиту рубрику и за биљешке о владану.

7. Резултат прве и друге сједнице у сваком полугодишту, особито ако је неповољан, има се приопћити ученицима. Кући шаљу се и досад прописане обавијести о неповољном резултату из сваке сједнице. Међутим на жељу родитеља (или њихових замјеница) могу се овакве писмене обавијести и не слати. За ученике највиших двају разреда шаљу се овакве писмене обавијести само из особитих разлога.

8. О резултату треће сједнице (т. ј. на свршетку првога полугодишта) издаће се ученицима извјештаји (полугодишње свједочење), у којима ће бити оцијене из свију предмета и владанја, али неће бити суда о општем напретку.

9. На свршетку школске године издају се ученицима годишње свједочење, у које се биљеше: оцијене из појединих предмета, суд о владану, број оправданих и неоправданих часова, што их је ученик изостао, и напошљетку суд о општем напретку.

10. Оцијене за напредак имаду бити ове: изврстан, веома добар, добар, довољан, није довољан; оцијене за владанје: похвално, добро, долично, недолично. Суд о општем напретку има гласити овако: „Ученик (јесте, није, изврсно) способан прећи у виши разред“.

Жеље учитеља у Галицији. „Савез народног учитељства“ у Кракову, поднио је недавно новом предсједнику земаљског школског савјета д-р Еембовском ове

своје жеље: 1. Да се укину досадашњи плаћени разред за учитеље и установе и за учитеље плате по скали три најниже чиновничке разреда. 2. Године службовања да се смање на 35 год. 3. Да се збрину све учитељске удовице и сирочад према закону од 1907. год. 4. Да се издана службена прагматика за учитеље. 5. Да се што брже уреде школске прилике. 6. Да се побољшају плате привремених учитеља. 7. Да учитељске заступнике у земаљски школски савет учитељи сами бирају. 8. Да се подигну јевтини станови за учитеље у већим мјерама.

Институт за експерименталну педагогију и психологију. Учителишко друштво у Лајпцигу основало је овај институт 1906. год. и у њему завјело феријални уводни и споредни курс. На феријалном курсу било је прошле године преко 80 учесника, а на уводном преко 60 учесника. На феријалном курсу држала су се предавања из педагогије, филозофије, географије, историје, и природних знања. На уводном курсу показивани су инструменти модерне педагогије, говорено је опширно о њиховој практичној употреби те је тиме ударен темељ експерименталној психологији. — На споредном курсу разређена је Вунтова Психологија и предавана су виша знања из математике. — Задатак је Института, да међу учитељство унесе нове идеје. Досадашњи одзив учесника, те научни резултати дају јемство, да ће институт извршити свој велики задатак.

Учителишка школа и свеучилиште. The Educational News припошљује, да је у Лондону отворена нова учителишка школа за 1906.000 К., и обука је у савезу са свеучилиштем. Равнатељ проф. Адамс је свеучилиштни професор. Ученици треба да при наступу у школу положи пријемни испит, а кад иступе, добивају свједоштво зрелости из књижевности или знаности и диплому за узгајатеља свеучилишта. Школа је екстернат за госпође и господу, а припремља ђаке или за основне или за средње школе. Школа је у средини града умјетнички украшена. Стубиште је изван зграде, да ученици могу умаћи пожару. Има богате збирке, акварум и стаклену кућицу. Лондон треба сваке године 1450 нових учитеља пучких и средњих школа. У мађарским педагошким круговима расправља се такођер питање да би ради даљег усавања и образовања учитељског, ваљало створити педагошку академију. У немачким педагошким круговима, ово није ново, јер је то питање претегнуто већ од више година. Нарочито је о томе писао многе чланке и брошуре Д-р Рик Сеиферт проф. учит. школе, који већ од дужег времена, лопи копље за реформирање учитељске школе.

Колико издају велике државе на школе?

Држава: Бр. становника: Издава: На 1 станов.:
1. Француска: 39.252.268 201¹/₂ мил. фр. К 890
2. Немачка: 37.290.324 135.779.670 мар. К 592
3. Аустрија: 26.150.708 80.549.754 К. К 228
4. Енглеска: 44.177.000 16.477.150 ф. ш. К 770
5. Русија: 146.419.100 53.149.088 руб. К 114
Вољели би да знамо, колико ове државе троше на казнионице. Биће да у обртној сразмјери, док усрећитеља Аустрија у Босни и Херцеговини другаче „културу“ проводи.

Књижевност

Позив на претплату. Г. Јурај Посиловић, професор на реалци у Сплету упутити је овај позив на претплату: Како се фотографиска умјетност раширила по читавоме свијету, нашла је она и у нашој домовини лијепо број аматера, али их је на жалост велика већина, који фотографију сматрају пуком играчком, те потраже много скупогеног фотографског материјала и времена, а да се на концу не могу похвалити ни једном иоле ваљаном сликом: свака имаде мана и недостатака, којима аматери не знаду ни правог узрока, ни како би им се уклонили.

Силни неуспјеси у фотографији темеље се на посвемашњем помањању теоретског и практичног знања. Теоретско се знање стиче проучавањем, а практично вјежбањем према напуцима књиге о овом предмету.

Наши аматери нијесу досада имали књиге у свом језику, која би их у фотографију упутила, те даље водила и избразила толико, да израђују слике, које би биле у техничком и умјетничком погледу дотјеране. Такову је књигу потписани саставио, те ће је доскора издати под насловом: „Упута у фотографију“. Ниједна се књига тако не исплати, као књига ове врсте, јер ће онај, који се држи њезиних напуцака уштедети тучете и тучете фотографских плоча и другог материјала, којег иначе у своме незнању и непућености улудо потрати. И зато сам увјерен, да ће ову моју књигу сваки

аматер, ради властите користи, радо набавити.

Књига је тако састављена, те ће се лако упутити у фотографију сваког без икаквог другог предзнања, а опет ће бити добар саветник и вазда напреднијем аматеру. Књига ће обасизати преко 200 страница велике шеснајесте и имат ће преко 100 слика и умјетничких прилика, а западат ће за претлатника круна 1-40 док ће књијарска цијена бити послије круна 3. — Ко сакупи 10 претлатника добит ће једну књигу на дар.

Препоручује се трговцима фотографских потрепштина, да у књизи огласе своју трговину, те оглас чим прије пошаљу.

Исправке

Г. Саво П. Вулетих упутити нам је, у кратко вријеме, већ другу исправку. Прву је послао, да исправи наше извјештаје о говорима које је држао у Нар. Скупштини. Он је држао дуге говоре, а ми смо их забиљежили кратко. И то је сматрао за потребно да исправи према чл. 11. закона о штампи! Ми, разумије се, ту „исправку“ нијесмо штампали, јер није била саобразна закону. И ако смо кратко забиљежили, шта је све говорио у Скупштини, нијесмо забиљежили ништа, што није рекао.

Друга нам је „исправка“ дошла од г. Вулетиха поводом наше биљешке „Зећани код Господара“. Ми ту исправку саопштавао у данашњем броју прво зато, да г. Вулетих не би мислио да ми према њему имамо неку нарочиту зловољу, што његово по закону ненаписане исправке одбијамо; и друго зато, да би се видјело, како г. Вулетих пише исправке, и колико, као председник суда, разумије закон о штампи.

Исправку, коју саопштавамо у данашњем броју, г. Вулетих није имао право да нам упутити на основу закона. Закон му није дао право, да од нас тражи њену публикацију. Донијели смо је само од добре наше воље из два разлога, које смо напријед навели. И, пошто су нам и још друга нека господа слала сличне исправке, одговарајући овим г. Вулетиху, одговарамо и њима. По закону, исправка се шаље и штампа само онда, кад је о чијем раду или поступцима у листу било ријечи. Али, исправка се, по закону, мора ограничити на само исправљање нетачности навода и података, који се, разумије се, односе на дотакнуто лице. У нашој биљешци „Зећани код Господара“ нема ничега, што би изгледало као наше тврђење о раду или поступцима г. Вулетиха. Он се тамо, чак и не помиње. Цијела наша биљешка садржи извјештај о раду и поступцима тамо поменутих Зећана, а не г. Вулетиха.

Ако би било какве исправке, имали би право на њу само они Зећани, који су реченом биљешком дотакнути. Међутим, шта је урадио г. Вулетих? У мјесто да исправи како Зећани нијесу долазили код Господара, и да нијесу говорили оно што је у листу наведено — а то нема право по закону да исправља он, јер то нијесу његови поступци и рад — он је написао читаву литанију о своме скупштинском раду, о коме ми у реченој биљешци нијесмо навели ни једну ријеч свога мишљења, што би му последице дало право на исправку. На даље г. Вулетих у својој „исправци“ вријеђа нека лица, која су поменута у биљешци „Зећани код Господара“. То закон о штампи одлучно забрањује.

Дакле, г. Вулетих није имао право на исправку; али, он је могао уредништву упутити изјаву, у којој би о себи, своме раду, својој популарности међу Зећанима, и својим демократско-радикалним начелима могао да напише у оквиру закона све што би му било срцу драго. То он није хтио учинити, вјероватно зато, што изјаве уредништво штампа од своје добре воље, те г. Вулетих није хтио да дође у тај непријатан положај, да нешто моли од уредништва „Цет. Вјесника“. Овако је изабрао законски пут, мислећи, да уредништво законом може натјерати да учини њему нешто, за шта би га могао само молити. Законскога права нема на штампање оваквих исправака, које су изјаве, а не исправке, и кад смо му ипак учинили по вољи, показали смо, да према њему немамо анимозности.

Народно здравље

Смрт услед уображења. — Из Петрограда јављају за један случај који показује како силно дјелује уображење на човека, како оно може не само болести да произведе, већ да донесе и саму смрт. Михаил Старик, чистач вагона на великој свибрекој железници, прао је на стацији Краснојарск један вагон са ледом. У томе је зазидан и кад се пробудио воз је већ пошао. Како није могао из затвореног вагона изићи већа спо-

падне самртан страх. Он није познавао устројство апарата за хлађење у вагону те је био потпуно увјерен да ће се он у њему смрзнати. Муке, које је издржао, могу се закључити из кратких речевица, које је овај несрећник писао кредом по поду вагона. „Све је ладније, као што сам се и бојао“, стајале написане. „Зар ме неће нико спасти?“ Затим долазе речи: „Да се заглаво смрзам. Ноге су ми већ ладне као лед.“ Послије тога изгледа да је наступио мали прекид: послиједи натпис нађен је на крају вагона, гдје је несрећник допуцао у пајжасијем страху. „Већ почињем да спавам — можда су ово моје послиједи рјечи.“ — Кад је воз 30 километара западно од Краснојарска стао на једном споредном колосеку, отвори се вагон и пао Михаил мртвог. Изненађење жељезничких чиновника било је у толико веће, што је топлота у вагону износила 11 степена Целзиуса; апарат није био у реду. Дакле он се није у ствар смрзао већ је умро од спиног уображења.

У зјевању. — Зјевање је једна појава, која је независна од човечије воље, или је бар аутоматска, а у физиолошком обзиру доста заплетена радња, при којој се плућа шире и крв јако снабдева са кисеовиком. Оно почиње са певовијем грчењем једног дјела плућца за жваћане и гутање. При крају зјевања са свим одговара уздицању пошто и ово појачава дисање. У вече, кад почне евергија дисања попуштати, или у јутру, кад вије још достигао своју потпуно делатност, зјевање је праћено показито растезањем извјесних група мишића, који су крвни судови вероватно били стиснути услед напрегнутог положаја тела. Тиме се олакшава у надражује докарпни крвоток. У друштву се сматра зјевање као неуљудно с тога, што је ово знак досаде, несане интереса или бар заморене пажње. Лекар треба да обрати пажњу на то, пошто оно доказује изостатак срчане радње и услед тога пролазно спржањство крви у мозгу. У опште може се зјевање сматрати као израз оскудне ваздуха, а има болести код којих услед тога наступа често ова појава. Нарочито се јавља зјевање код шећерне болести, код масних промена у срчаним дуваровима, код запаљена срчане мариције и код опих болесних стања, која воде маријама у гтавној крвоток живи. После великих губитака крви, код бледила које је по животу опасно, код тако зване Едисовине болести указује зјевање често на блиску смрт. Од како је заведено очво огледало случајно је пронађено, да позидва ова при зјевању постапе напрасно са свим бледа, услед стезања крвних судова у мрежњачи.

ИЗ БИЈЕЛА СВИЈЕТА

На Јордану. Још прије двадесет година нико није смио ни промислити тако јеретичку мисао, да се по Јордану, тој светој ријеци за све Хришћане, вози друшчије осим на чамцу или на сплаву. А Јордан је толика велика ријека, да би се могла на чамцу развити парабродска радња! Прије неколико година ипак спуштен је у Јордан први, мали, параброд уз највеће запрепашћење побожних хаџија. За првим је дошао и други и трећи параброд, тако да их данас има повише. Они још непрестано врше већином путнички саобраћај, али поред обале, гдје је свети Јован крстио Спаситеља морају лагано да прелазе!

Ријека селтерске воде. Америка је несумњиво најпривилегованија држава. Ту скоро срећни становници Вендлинга (у Калифорнији) пронашли су подземну ријеку прве селтерске воде. Тај проналазак испао је сасвим случајно. За једну фабрику инжињер је бушио земљу да пробуши артерски бунар. Онако исто као што су Обреновчани бушили на сред пијаче да нађу пијаћу воду, а њима са велике дубине изиђе минерална вода. Тако је исто и у Америци било. Бушећи дођу до дубине од 60 метара и ту наиђу испод једне гранитске стијене на трагове некакве влаге. Они одмах разбију стијену динамитом и испод ње покуља јака струја воде, која је избијала на неколико метара у висину изнад земљине површине. Вода је напунила један ров, који се онде у близини налазио, и сада тим ровом тече права ријека необично добре селтерске воде. Вода је сасвим пријатног укуса са jakim гасовима тако, да кад се разлија у боце нико неће рећи да то није права „сода-вода“ коју нијесу фабриковали људи но сама природа. Разумије се да се сада међу практичним Американцима нашло много њих, који би се радо користили тим јевтиним минералом богатством, и неће дуго трајати а свијетом ће појурити продаја, пошто је тај подземни извор селтерске воде, по свима знацима, неисцрпив, јер водена струја бије истом снагом којом је првога дана почела, и тако траје већ неколико мјесеци.

Сад је само питање, да ли ће се у Америци наћи тако бистар начелник санитета, који ће одобрити да се минерална вода продаје се цијеном од пола динара седам деци — скупље но вино, чија израда кошта тако много и труда и новца?!

Жена има двије душе. Неки мали учтив теолог тврдио је у прошлости да жена нема душе. Данас професор Грен-

виј Хал из Херка тврди, да жена има — двије душе... То је диван примјер великог кавалерства, којим се знаде према красноме spolu да искаже модерно цивилизован свијет, а уједно служи и доказом, да је наука знатно напредовала. Те ће се вјести, коју је донио „Central News“ грчевито ухватити фиминизам, то јест покрет за права жењскиње, те ће је исказати као доказ осјећаја предности над мушкарцима... Међутим станимо мало и слушајмо професора: Он надодаја, жена од своје двије душе не може да извуче никакве користи, јер оне осјећају сасма противне и протувјечно осјећаје. И баш су ове двије душе подале жени значај њене лакоумности и несталности.

Промислите, како политичаре, који имаду једну једину душу, стоји велика труда да дознају што хоће! Жене су двије душе биће још већа сметене.

Милијардер Карнеџи за „хероје“ Познати милијардер Андрије Карнеџи, који се, како је познато, повукао у приватан живот у свој сјајан дворца, одлучио је уз помоћ краља Едуарда основати једну закладу у Енглеској, којој ће бити задаћа, да пружа новчану помоћ онима, који су се истакли с хеоричким дјелима, а који живе у слабом околностима.

У ту је сврху он поклатио омашну своту од 6.250.000 круна. Тај ће се дохлад подијелити међу биједне људе и њихове породице.

Карнеџи је већ године 1905. основао сличан завод и у Америци, а тај је завод постигао сјајне резултате.

Он је тог увјерења, да људе, који могу да даду свијету примјер снажне воље и хероизма, ваља у осталом дијелу њихова живота ослободити од разних и сићушних новчаних неприлика.

Заклада ће бити одређена за оне, што бијаху рањени или за породице свих оних, што су погинули, да спасу живот свог ближњег. А то су понајвећим дијелом: ватрогасци, полицајци, жељезничари и слични, који су показали знакове хеоризма, те лијечници и болничари, који су хитимично и потицајем племенитости жртвовали своје дјеловање, у случајевима какве заразне и тешке болести.

Буди обазрив кад путујеш! Будимпештански листови биљеже овај догађај: Из Беча за Биоград путовала је ту скоро Биограђанка Марија Петровић. На путу из Будимпеште до Суботице упознала се са једним младичем, који је био врло укусно одјеви и отмијено изгледа. У разговору показала му је какве је адићере куповала у Бечу. У Суботици је изишла из воза да руча, а кад се вратила нестало је и отменог младича и њених адићара. Прекинула је путовање цијелу ствар пријавила суботичкој полицији која је одмах извјестила околу полицију и почела да трага. Један полицај је тог вечера на палићској жељезничкој станици задржао једног господичића, који је лично оном опису суботичке полиције и тражио од њега, да се легитимира. Како се онај у својим исказима збунио, полицај га уапсио и убрзо се испоставило, да је он укрАО адићаре Марије Петровић. Уједно је доказано, да је већ више пријевара починио. Држи се, да је неки лажни агенат за женидбе и удаје, јер је код њега нађена књижица, у којој су забиљежена врло многа имена пештанских госпођа и дјевојака и њихових станова. — Овај примјер такођер међу многим другима јасно доказује, како на путу треба бити обазрив и не хвалити се сваком, а уједно на своје ствари добро пазити.

У издању потписане књијаре изашла је из штампе и разашлије се *Читуља* (Помяникъ) живущихъ и усопшихъ братиѣ нашихъ, коју је одобрила Високопречасна Консисторија Цетињска под бројем 1931 од 9. маја 1908. године.

Читуља је штампана на најфинијој штампаој хартији, укоричена у тврдом марокин корицама, а уз то украшена са двије врло укусно израђене иконе Христа Спаситеља и Мајке Божије.

Читуљу треба да има сваки православни парохиски дом, јер је ова једина да може достојно послужити за помен наших умирлих предака, а цијена јој је врло незнатна и то само 50 пара; препродавши добијају 20⁰ попушта.

Читуља се добија код Г. Коста Станића, књијара у Подгорици, преко дотичних свештеника и учитеља и код потписатог издаваоца на Цетињу.

Споштовањем
1.10 Књијара П. М. Калуђеровића